

Az oktatás minden univerzitáson két éves alapciklussal kezdődne, amely az adott tudomány azonos területeit fogná át. Az univerzitásokon nincsenek szakpárok, csak különböző ideig tartó kurzusok, szemeszterek. Ezeket tetszés szerint választják ki a hallgatók az alapciklus (ciklusok) után, mellett. Mindenki annyit választ, amennyiről úgy gondolja, hogy teljesíteni tudja a követelményeit. A kulcsszó itt is a KÖVETELMÉNYSZINT. Ha pontosan meghatározzuk, hogy az adott munkakörök, foglalkozások betöltéséhez milyen diploma, szakképzettség, vagy csak jártasságot igazoló okmány kell, akkor szabad lehetőséget kell adni a hallgatóknak, hogy mikor szerzik meg azt. Természetesen pontosan körvonalazott, hogy ezekhez mennyi és milyen szemesztereket, milyen szintű vizsgákkal teljesítve jut hozzá. Minden univerzitásnak lehet sajátos specializáltsága, eltérő kutatási vonala. Így aztán természetes, hogy a két éves alapciklus után érdeklődésének megfelelően más egyetemen folytatja, fejezi be tanulmányait a hallgató. Így lehetővé válik az, hogy egy hallgató pl. hat év alatt szerez: matematika szakos tanári képesítést, könyvtár szakot, nyelvet tanul és középfokú nyelvvizsgát tesz, mindezt pedagógiai kurzusokkal megfejeelve.

Ma már az értelmiséget is fenyegető munkanélküliséget így lehet csökkenteni: sokoldalú, széles körben alkalmazható szakembereket képezve. Az előbbi példánál maradvan: lehet, hogy csak tíz matematika órát tud tartani egy falusi iskolában a képzés után valaki, de délután a művelődési ház könyvtárát vezeti, ahol este TIT nyelvtanfolyamokat tart. A merev szakpárok ideje lejárt. Az univerzitáson az alapciklusokat, a kétlépcsős tanárképzés alsó fokozatait, néhány speciális kurzust főleg a mai főiskolák végzik. A magasabb fokozatok, a széleskörű specializációk megszerzése a mai egyetemek feladata lenne.

Mindezek távolabbi célok, amit több lépcsőben, fokozatosan lehet megvalósítani.

Néhány mozzanatát, alapelveit és strukturáját vázoltam csak fel annak, hogyan képezem el az oktatás jövőjét. Biztos, hogy sokan mást gondolnak. A lényeg az, hogy minél többen gondolkodjunk és aztán döntsünk. Az idő sürget.

SZOLNOKYJENŐ

Tehetségnevelés videofilmmel a történelemórákon

A videofilm megkezdte hódító útját az oktatásban is. A video egyesíti, integrálja az audiovizuális eszközök alapfunkcióit.

Történelem tanításunkba is beépült a video. A videotechnika, a videofelvétel segíti a tantárgyakban megfogalmazott ismeretek elsajátítását, elmélyítését. A felvétel a folyamat, az összefüggések, a fejlődés bemutatására, egy-egy ismeretkör megközelítően teljes feltárására alkalmas. A megfelelően szerkesztett program, feladatlappal, néhány kiegészítő eszközzel a gyakorlás, az ismeretek megszilárdításának eszköze. Ezen kívül fontos szerepe van: az összefoglalásnál, ismétlésnél, a logikus gondolkodásra nevelés, a kifejező készség és az érzelmi kultúra fejlesztésében.

A film nézése előtt fontos a pszichológiai felkészítés, amely a tanulókat ráhangolja a videoanyag befogadására, kijelöli azokat a nézési szempontokat, melyek szerint a diá-

kok tudják mire, kire kell különösen odafigyelni.

A folyamatos érdeklődés, figyelem fenntartására kérdést tesz fel a tanár; feladatot kapnak, amely tevékenységre ösztönöz: a gyermek számára az érthetetlen fogalmakat megmagyarázza, hangsúlyos részére felhívja a figyelmet.

A filmfeldolgozás záró szakasza a számonkérés. Írásos vagy szóbeli formában célszerű ellenőrizni a tananyag elsajátítását. A film előadása alatt a tanulók jegyzetelését feltétlenül biztosítjuk. A videofilm által nyújtott ismereteket mindenképpen azon az órán kell megbeszélni, amikor látták a filmet, illetve közvetlen utána.

A videofilm tanórai felhasználásának technikai lehetőségei megszámlálhatatlanok:

- A videotechnika lehetővé teszi, hogy a képszalagon hangos és képes információkkal egyszerre vagy külön-külön játsszunk le;

- Kívánságra gyorsíthatjuk, lassíthatjuk a jeleneteket;

- A filmrészlet kiválasztott, egy-két percre kimerevített állóképek segítenek a fogalmak tisztázásában;

- A készülék számlálója biztosítja a kívánt információ megkeresését;

- Egyes képek vetítésére és léptetésére is van lehetőség.

A videofilmek módszertani lehetőségei:

Iskolánkban a történelem tanítását, a tehetséggondozást évfolyamonként több videofilm segíti. Az Ókori hellasz c. videofilm megláttatja az összefüggéseket (pl. mi volt Spárta katonáállammá válásának oka; az Athéni demokrácia feltételeit, rabszolgatartó állammá alakulását stb.); a többször megjelenő időszak a kronológiai ismereteket mélyíti. A stilizált térképek többször felvillannak a képernyőn, a tájékozódást segítő.

A következő feladatokat adhatjuk a gyerekeknek:

1. Formázzuk meg Hellasz domborművű térképét! (A munka során a gyerekek igazán megismerik a görög földet.)

2. A trójai háború tárgyalásának a faló makettjének elkészítésére, a görög harcosok fegyvereinek rajzolására kaptak kedvet a gyerekek.

3. Az Akropolisz épületei jelennek meg a képernyőn. Az agóráról beszélve, indíttatást kapnak az agóra mindennapjainak megjelenítésére. (Árusok, füvesasszony, kézművesek, ruhakölcsonzó, bábjátékosok, jós, pénzváltó, piacfelügyelő bőrbe bújnak. – A párbeszédet, kikiáltó mondókákat is a gyerekek írják.)

4. A népgyűlést hírnök teszi közzé az agórán, táblára írják a tennivalókat és közös ima hangzik el. Az eseményeket bemutatják a gyerekek: a madárjósolást, a sorsolást, cserépszavazást, obulus kiosztását.

5. Minosz knosszoszi palotáját látva azt a feladatot adjuk, hogy rajzlapra tervezzenek labirintust. Irjanak párbeszédet Daidalosz és Ikarosz feltételezett beszélgetéséről: mit mondhattak egymásnak indulás előtt a palota valamelyik termében?

6. A görög művészetekről beszélve csomagolópapírból készítsenek timpanont: rajzoljanak bele istenalakokat, jellemző tárgyaikkal. (Pl. Zeust villámmal, Athénét pajzsral, Poszeidont szigonygal.)

7. Az olimpiai játékokhoz kapcsolódó feladat: vázlatrajz sportoló alakokkal.

8. A trójai háború képei után a görög és trójai katonák beszélgetése, jelenetek előadása, istenek párbeszéde, időmértékes nevek keresése, időmértékes verssorok iratása.

9. A gyermekek az elkészített bábokat szólaltassák meg; a többiek találják ki, kit személyesítettek meg.

10. Készítsenek mozaikot mitológiai hősökről, lényekről. (Először rajzolják meg a figurát!)

11. A színházakról vetített kép után komikus, tragikus álarcot terveznek.

Hatodik osztályban a Magyar Évszázadok c. videofilm István király törvényeitől II. József rendeletéig száraz paragrafusok helyett a megidézett dekrétumok államról, nemzetről, erkölcsről, hatalomról szólnak.

Terjedelmük 12–20 perc között változik, így beépíthető az óra menetébe. Ajánlatos gyermekeinkkel a műfaj nehézsége miatt többször megnézni.

A gótikus és reneszánsz Budát a Vár állott c. videofilm mutatja be. A dokumentumok mellett a kiváló színészi játéknak köszönhetően bepillantást nyerünk Zsigmond és Mátyás uralkodásába.

II. Rákóczi Ferenc életét, harcait dokumentumok és játékfilm ötvözetében látjuk. A szabadságharc fő eseményein kívül megismerkedünk a történések helyszínével, a korabeli ruházattal, viselettel, a fegyverekkel, építészettel. Mivel játékfilm formájában készült el, ajánlatos fakultáción vetíteni.

1848. március 15-i forradalomra emlékezve a helyszíneket végigjáró történész és a márciusi ifjakat megjelenítő színészek mondják el hűen az eseményeket. Ez természetesen nem helyettesítheti az iskolai ünnepeket, megemlékezéseket, hanem motiválnia kell azokat.

Bár ezek a filmek a teljességet nyújtják, sok feladatot kapcsolhatunk hozzájuk:

– A kép tartalmából követeztessenek a további eseményekre, fejleményekre.

– A tanulók azonosulnak a filmbeli szerepekkel és saját nevükben (ahogyan ők látják) mesélik el a történetet.

– Folytassák a narrátor szövegét!

– Keresse meg a történelem történetek helyszíneit.

Iskolánk néhány filmet készített történelmi emlékhelyekről. Az ismeretszerzésen kívül az a célunk, hogy a gyerekek mélyebben kötődjenek a magyar történelemhez. Érezze azt, hogy bár a magyar történelem sok színtere nem a mai Magyarország területén van, ezeket is ismernie kell, irodalmunk és történelmünk elválaszthatatlan részei.

Videofilmet készíthetünk II. Rákóczi Ferenc életének néhány fontos helyéről.

Igy látogattunk el Vajára, Kassára, Eperjesre, Kisszebenbe, Tarpára, Nagysárosra, Tiszabecésre és Zboró vára alá. A gyerekek lelkiismeretesen felkészültek; beszámoltak a fejedelem a várakhoz, városokhoz fűződő kapcsolatáról.

Emlékezetes utunk volt "Mátyás király nyomában".

A Budai Vár Corviniana kiállítását is megnéztük. Ezután Visegrád, Tata, Bécsújhegy, Korneuburg, Tulln, Closterneuburg, majd Bécs városa következett. A gyerekek ismertették a városok, várak történetét, Mátyás ausztriai hadjáratának eseményeit.

Maguk írta jeleneteket adták elő és énekeltek korabeli ruhákban. Törekedtünk arra, hogy a múzeumi anyagot is felvegyük, az épületeket, környezetet.

A városi, iskolai rendezvényeket (Betlehemes játék, márc. 15. stb.) is felvesszük. Okulunk belőle.

Tanár kollegám a TV-ben játszott XIX. és XX. sz.-i történelmi dokumentumokat veszi föl az oktatás megkönnyítésére és a ma legaktuálisabb eseményeit. Anyagi lehető-

ségeink azonban behatároltak. (Pl. a kölcsön videofelvevő.) Egy nagyobb tempójú technikai haladás tenné azt lehetővé, hogy a pedagógiai lehetőségeket, amely a videóban rejtőzik, jól ki tudjuk használni.

Irodalom

Bakonyi István: Film – video – nyelvóra, Pedagógiai Technológia 1989/3.

Szűcs Anna: Magyar Évszázadok, Pedagógiai Technológia 1989/3.

LENGYEL ZOLTÁNNÉ

Természettudományok tanítása videoval

Kevesen tudják, hogy a természettudományok oktatásához megközelítően már száz műsoros kazetta áll a tanárok rendelkezésére. A Televideo Kiadó kínálatában megtalálhatók ezek között a különböző korosztályokhoz szóló és iskola típusokhoz kapcsolódó műsorok. Fellelhetünk továbbá olyan produkciókat, amelyek az egyes tudományágak (biológia, fizika, kémia) elveit, alapvető tanításait mutatják be szemléletesen; és vannak olyan műsorok, amelyek komplex szemlélettel elemzik a természet jelenségeit. Külön érdemes felhívni a figyelmet a nem szorosan természettudományokhoz tartozó, de idekapcsolódó, érdekes matematikai műsorokra. Részben a biológiai műsorokhoz kapcsolódnak az egészségnevelést szolgáló felvételek.

Csaknem valamennyi műsor erőssége a szemléletes megelevenítés. Számos olyan kísérletet, gyakorlati alkalmazást láthatnak a tanulók, amelyeket a legjobban felszerelt iskolák sem tudnak bemutatni. Nem egy film a tanulmányi kirándulás közvetlen élményét viszi el olyan helyekre, ahol erről különben le kellene mondani. Az is hatalmas érték, hogy a műsorok előadói között feltűnnek a magyar tudomány olyan kiválóságai, mint Öveges József, Szentágothay János, Balogh János, Czeizel Endre és mások. Így ezek a műsoros kazetták jelentős érzelmi élménnyel is gazdagítják nézőiket.

Üdvözlendő fejlemény, hogy a kínálatban egyre nagyobb mértékben szerepelnek a külföld legismertebb alkotói. Említsük példaként a eurovíziós országok összefogásával készült Mese az élet rejtett csodáiról c. ragyogóan szellemes biológiai rajzfilmsorozatot, amely hat kazettán jelent meg, vagy a Te, és a szíved c. amerikai oktatófilmet, amely az emberi szívet mutatja be látványos fényképezéssel.

Igaz, hogy plusz terhet vállal az a tanár, aki felkészülése során megtekinti a munkájához éppen kapcsolódó műsoros kazettát, és kijelöli azokat a részeket, amelyeket az osztályban mozgó-, vagy állóképen egyszer, vagy több alkalommal be akar mutatni. Bizonyos gondot jelent a képmagnó és tévékészülék helyes beállítása is. De ezerszeresen megtérül a fáradtság a tanulók érdeklődésében, amelyet mindenek előtt a vizuális élmény vált ki a nehéz összefüggések megértésénél, törvényszerűségek fölismerésénél. Ezért állítjuk, a video ma a tanár nélkülözhetetlen segítő eszköze iskolai munkájában.